

ΜΕΡΟΣ 4

Μακροοικονομική

Στο Μέρος 4 εξετάζεται η οικονομία ως ένα σύστημα μέσα στο οποίο υπάρχουν φαινόμενα ανατροφοδότησης. Το παραγόμενο προϊόν ζητείται από τις επιχειρήσεις, τα νοικοκυριά, το κράτος και τους ξένους. Εφόσον τα επιτόκια επηρεάζουν τη ζήτηση, υπάρχει αλληλεπίδραση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την πραγματική οικονομία. Η προσαρμογή των τιμών και των μισθών συμβάλλει ώστε να επανέλθει η παραγωγή σε επίπεδα πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών, ενώ τόσο η νομισματική όσο και η δημοσιονομική πολιτική παίζουν τον δικό τους ρόλο. Οι παραπάνω παράγοντες επηρεάζουν από κοινού τον πληθωρισμό και την ανεργία. Οι οικονομίες γίνονται όλο και πιο ανοικτές στο εξωτερικό εμπόριο και το ξένο κεφάλαιο. Το ισοζύγιο πληρωμών καταγράφει τις συναλλαγές με την αλλοδαπή. Η δυναμική της εθνικής οικονομίας εξαρτάται επίσης από την ασκούμενη νομισματική πολιτική. Στο τέλος του Μέρους 4 θα μπορούμε να ερμηνεύσουμε τις κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομίας γύρω από το επίπεδο πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών και τη μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση προς το προϊόν πλήρους απασχόλησης.

Το Κεφάλαιο 15 αποτελεί μια εισαγωγή στη μακροοικονομική. Στα Κεφάλαια 16-17 αναπτύσσεται ένα βασικό υπόδειγμα βραχυχρόνιου προσδιορισμού του προϊόντος. Τα Κεφάλαια 18-19 αναφέρονται στο χρήμα, τον τραπεζικό κλάδο και τον τρόπο καθορισμού των επιτοκίων. Το Κεφάλαιο 20 εξετάζει τη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική. Στο Κεφάλαιο 21 παρουσιάζονται οι έννοιες της συνολικής προσφοράς και της προσαρμογής των τιμών. Στα Κεφάλαια 22-23 εξετάζονται ο πληθωρισμός και η ανεργία, ενώ στα Κεφάλαια 24-26 οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, το ισοζύγιο πληρωμών και η μακροοικονομική της ανοικτής οικονομίας.

Τα δύο τελευταία κεφάλαια του Μέρους 4 ολοκληρώνουν τη μακροοικονομική ανάλυση. Το Κεφάλαιο 27 εξετάζει τους βραχυχρόνιους οικονομικούς κύκλους καθώς και τις διάφορες εναλλακτικές μακροοικονομικές θεωρίες. Τέλος, το Κεφάλαιο 28 πραγματεύεται τα οικονομικά της προσφοράς και της μακροχρόνιας μεγέθυνσης της οικονομίας.

Περιεχόμενα

- 15. Εισαγωγή στη μακροοικονομική θεωρία
- 16. Προϊόν και συνολική ζήτηση
- 17. Δημοσιονομική πολιτική και εξωτερικό εμπόριο
- 18. Χρήμα και τράπεζες

- 19.** Επιτόκια και νομισματική μετάδοση
- 20.** Νομισματική και δημοσιονομική πολιτική
- 21.** Συνολική προσφορά, τιμές και προσαρμογή σε διαταραχές
- 22.** Πληθωρισμός, προσδοκίες και αξιοπιστία
- 23.** Ανεργία
- 24.** Συναλλαγματικές ισοτιμίες και ισοζύγιο πληρωμών
- 25.** Μακροοικονομική ανάλυση της ανοικτής οικονομίας
- 26.** Καθεστώτα συναλλαγματικών ισοτιμιών
- 27.** Ο οικονομικός κύκλος
- 28.** Οικονομική από την πλευρά της προσφοράς και οικονομική μεγέθυνση

Ένας οδικός χάρτης για την κατανόηση της χρηματοοικονομικής κρίσης

.....

Η γνώση της μακροοικονομικής θα σας δώσει τη δυνατότητα να κατανοήσετε σε βάθος την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση και τις συνεχιζόμενες συνέπειές της. Παρακάτω παραθέτουμε μια λίστα από ενότητες αφιερωμένες στην ανάλυση της κρίσης.

Κεφάλαιο 16 Η Μελέτη Περίπτωσης 16.2 συγκρίνει την τρέχουσα κρίση με την ύφεση του 1930. Η Μελέτη Περίπτωσης 16.3 εξετάζει τις μακροχρόνιες συνέπειες της κρίσης στις επενδύσεις σε νέα κεφαλαιουχικά αγαθά. Η Μελέτη Περίπτωσης 16.4 εξετάζει τον τρόπο αντίδρασης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων στην κρίση «σφίγγοντας τα ζωνάρια» και αυξάνοντας την αποταμίευση.

Κεφάλαιο 17 Η Μελέτη Περίπτωσης 17.1 εξηγεί γιατί η Ιαπωνία μόλις έχει αρχίσει να ανακάμπτει, δύο δεκαετίες μετά από μια χρηματοοικονομική κατάρρευση, και επιχειρεί να αντλήσει μαθήματα από τις δυτικές οικονομίες. Η Μελέτη Περίπτωσης 17.2 συνδέει τις κυκλικές διακυμάνσεις με τα ελλείμματα στους προϋπολογισμούς και εξετάζει κατά πόσο τα υψηλά ελλείμματα οφείλονται στη χαμηλή αύξηση της παραγωγής μετά την κρίση. Η Ενότητα 17.5 αναλύει εκτενώς τα οικονομικά των ελλειμματικών προϋπολογισμών και το δημόσιο χρέος.

Κεφάλαιο 18 Η Έννοια 18.2 εξετάζει την κατάρρευση του πολλαπλασιαστή τραπεζικών καταθέσεων και τη συρρίκνωση του τραπεζικού δανεισμού. Η Μελέτη Περίπτωσης 18.1 παρέχει μια εκτενή ανάλυση της κρίσης των στεγαστικών δανείων και των συνεπειών της, καταγράφοντας το χρονολόγιο της κρίσης και παρουσιάζοντας τις επιπτώσεις της στις τιμές των κατοικιών και τον πλούτο.

Κεφάλαιο 19 Η Μελέτη Περίπτωσης 19.1 εξετάζει μεταρρυθμίσεις που θα μπορούσαν να μειώσουν τον κίνδυνο μελλοντικών τραπεζικών κρίσεων. Η Έννοια 19.1 επεξηγεί την έννοια της πολιτικής «ποσοτικής χαλάρωσης». Η Δραστηριότητα 19.1 διερευνά με ποιον τρόπο οι υστερήσεις στη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής επιδεινώθηκαν λόγω της κρίσης.

Κεφάλαιο 20 Η Μελέτη Περίπτωσης 20.1 αναλύει τις χώρες της Ευρωζώνης που αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα ελλειμμάτων και δημόσιου χρέους μετά την κρίση. Η Δραστηριότητα 20.1 ερευνά πώς μεταβλήθηκε το μείγμα νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής όταν τα επιτόκια δεν μπορούσαν να μειωθούν περισσότερο.

Κεφάλαιο 21 Η Δραστηριότητα 21.1 εξετάζει τα κενά προϊόντος στις ευρωπαϊκές χώρες κατά τα τελευταία 15 χρόνια, παρουσιάζοντας τις έντονες μειώσεις του προϊόντος και την αργή ανάκαμψη έπειτα από τις κρίσεις.

Κεφάλαιο 22 Η Μελέτη Περίπτωσης 22.1 αναλύει πώς οι έντονες οικονομικές κρίσεις

μπορεί να οδηγήσουν σε αποπληθωρισμό και εξηγεί γιατί αυτό το πρόβλημα είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί.

- Κεφάλαιο 23 Στην Έννοια 23.2 αναφερόμαστε στην έννοια της υστέρησης, στην περίπτωση δηλαδή που μια ύφεση μπορεί να οδηγήσει σε μόνιμη μείωση του μελλοντικού προϊόντος της οικονομίας.
- Κεφάλαιο 24 Στη Μελέτη Περίπτωσης 24.2 εξετάζουμε τους νομισματικούς πολέμους, δηλαδή τις ανταγωνιστικές υποτιμήσεις νομισμάτων που μπορούν να προκύψουν είτε όταν μια χώρα αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες είτε σαν μέρος μιας στρατηγικής ανάπτυξης μιας χώρας εις βάρος των εμπορικών της εταίρων.
- Κεφάλαιο 25 Η Μελέτη Περίπτωσης 25.1 εξετάζει το βαθμό στον οποίο η κρίση άσκησε πιέσεις για επαναφορά των ελέγχων στις κινήσεις κεφαλαίων μεταξύ των χωρών.
- Κεφάλαιο 26 Η Μελέτη Περίπτωσης 26.1 εξετάζει τις παγκόσμιες ανισορροπίες στις αποταμιεύσεις και τις επενδύσεις καθώς και τις συνέπειές τους για τους κρατικούς προϋπολογισμούς μετά την κρίση. Η Μελέτη Περίπτωσης 26.3 παρουσιάζει τις ενέργειες του Mario Draghi, του προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, με στόχο να αντισταθμιστούν οι καταστροφικές συνέπειες της κρίσης στην Ευρωζώνη. Η Δραστηριότητα 26.1 διερευνά τον αποπληθωρισμό στην Ιρλανδία, τη λύση εγχειριδίου για να γίνει μια χώρα μη ανταγωνιστική μέσα στην Ευρωζώνη.
- Κεφάλαιο 27 Η Ενότητα 27.4 παρουσιάζει τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης στην πλευρά της προσφοράς.

Εισαγωγή στη μακροοικονομική θεωρία

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου θα πρέπει να είστε σε θέση να:

1. θεωρείτε τη μακροοικονομική μια μελέτη της συνολικής οικονομίας
2. συζητήσετε το περιεχόμενο της μακροοικονομικής ανάλυσης
3. δείξετε πώς οι εθνικοί λογαριασμοί προσδιορίζουν τις μακροοικονομικές μεταβλητές
4. εξηγήσετε την κυκλική ροή που συνδέει νοικοκυριά και επιχειρήσεις
5. εκτιμήσετε γιατί οι χρηματικές διαρροές ισούνται πάντα με τις χρηματικές ροές
6. αναλύσετε τα συνολικά μέτρα του εθνικού εισοδήματος και της παραγωγής
7. συζητήσετε τη συνεισφορά του εθνικού προϊόντος στην ευημερία των λαών

Στρεφόμαστε πλέον στα μεγάλα ζητήματα της ανεργίας, του πληθωρισμού και της οικονομικής μεγέθυνσης. Η μακροοικονομική θυσιάζει τις λεπτομέρειες, προκειμένου να μελετήσει τη συνολική εικόνα.

Η διαφορά μεταξύ μικροοικονομικής και **μακροοικονομικής** είναι κάτι παραπάνω από τη διαφορά μεταξύ οικονομικής επιστήμης σε μικρή κλίμακα και οικονομικής επιστήμης σε μεγάλη κλίμακα, όπως υποδεικνύουν τα προθέματα *μικρο-* και *μακρο-*. Διαφορετικός είναι και ο σκοπός τους σε επίπεδο ανάλυσης.

Μακροοικονομική είναι η μελέτη της οικονομίας ως συστήματος.

Τα υποδείγματα απλοποιούν κάποιες καταστάσεις, δίνοντάς μας τη δυνατότητα να επικεντρωθούμε στα βασικά στοιχεία ενός προβλήματος και να τα εξετάζουμε με σαφήνεια. Θα μπορούσαμε να μελετήσουμε το σύνολο της οικονομίας συνθέτοντας μικροοικονομικές αναλύσεις των επιμέρους αγορών, αλλά θα ήταν δύσκολο να παρα-

κολουθήσουμε όλες τις οικονομικές δυνάμεις που βρίσκονται σε λειτουργία. Το μυαλό μας δεν διαθέτει έναν αρκετά δυνατό επεξεργαστή Pentium για να βγάλει κάποιο συμπέρασμα.

Για να είναι δυνατή η ανάλυση, η μικροοικονομική και η μακροοικονομική ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις. Η μικροοικονομική δίνει έμφαση στη λεπτομερή κατανόηση των επιμέρους αγορών. Για να επιτευχθεί αυτός ο βαθμός λεπτομέρειας, υποβαθμίζονται πολλές αλληλεπιδράσεις με άλλες αγορές. Όταν λέμε ότι η φορολόγηση των αυτοκινήτων οδηγεί στη μείωση της παραγόμενης ποσότητας ισορροπίας, δεν εξετάζουμε τι κάνει η κυβέρνηση με αυτά τα φορολογικά έσοδα. Αν μειωθεί το δημόσιο χρέος, μπορεί να μειωθούν τα επιτόκια και η συναλλαγματική ισοτιμία, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγή αυτοκινήτων.

Η μικροοικονομική με άλλα λόγια μοιάζει με την παρακολούθηση ιπποδρομίας με κιάλια. Προσφέρεται για τη μελέτη της λεπτομέρειας, αλλά μερικές φορές αποκτούμε καλύτερη εικόνα ολόκληρου του αγώνα αν παρακολουθήσουμε με γυμνό μάτι. Η μακροοικονομική, από την άλλη, εξετάζει τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε διαφορετικά τμήματα της οικονομίας, και γι' αυτό χρησιμοποιεί διαφορετικές μορφές απλουστευσης στην ανάλυση. Η μακροοικονομική απλουστεύει τα θεμελιώδη στοιχεία, προκειμένου να εστιάσει στο πώς επικοινωνούν μεταξύ τους και πώς αλληλοεπηρεάζονται.

Η μακροοικονομική δίνει έμφαση στα συνολικά μεγέθη, όπως η συνολική ζήτηση των νοικοκυριών για αγαθά ή η συνολική δαπάνη των επιχειρήσεων για μηχανήματα και κτίρια. Όπως συμβαίνει όταν παρακολουθούμε την ιπποδρομία με γυμνό μάτι, έχουμε μια πιο ασαφή αντίληψη των επιμέρους λεπτομερειών, όμως όλη η προσοχή μας είναι στραμμένη στη γενική εικόνα. Έτσι μπορούμε να δούμε καλύτερα ένα άλογο να ξεπερνάει το μπροστινό του.

Ο στόχος της μακροοικονομικής επομένως είναι η κατανόηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μεγάλων ζητημάτων που επηρεάζουν την οικονομία – της ανάπτυξης, του πληθωρισμού, της ανεργίας, των διακυμάνσεων και των κρίσεων.

15.1 Τα σημαντικά ζητήματα

Το πραγματικό **ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ)** μετράει το εισόδημα μιας οικονομίας, δηλαδή την ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια οικονομία.

Ο **επιχειρηματικός κύκλος** αναφέρεται σε μεταβολές του ΑΕΠ γύρω από την τάση μεγέθυνσης μιας οικονομίας.

Οικονομική μεγέθυνση είναι η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ.

Τι προσδιορίζει το συνολικό προϊόν μιας χώρας, το οποίο αποκαλούμε πραγματικό **ΑΕΠ**; Γιατί υπήρξε μια μακρά περίοδος ανόδου στο προϊόν και τις τιμές των κατοικιών μέχρι το 2007 και μετά ακολούθησε η χειρότερη κατάρρευση τιμών και παραγωγής που έχει καταγραφεί μετά τον πόλεμο; Είναι οι **επιχειρηματικοί κύκλοι** αναπόφευκτοι ή μήπως μπορεί το προϊόν να αυξάνεται ομαλά στο χρόνο; Γιατί κάποιες χώρες **αναπτύσσονται** ταχύτερα από άλλες κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα; Η οικονομική μεγέθυνση μπορεί να συνεχίζεται για πάντα; Γιατί οι «οικονομικοί γίγαντες» Κίνα και Ινδία ξύπνησαν τελικά έπειτα από αιώνες ύπνου των οικονομιών τους;

Δεν ενδιαφερόμαστε μόνο για την παραγωγή αγαθών και

υπηρεσιών αλλά και για την **αγορά εργασίας**. Γιατί αυξήθηκε η ανεργία τη δεκαετία του 1970 αλλά μειώθηκε σημαντικά έκτοτε; Πόση **ανεργία** προκάλεσε η οικονομική κρίση; Γιατί αυξήθηκε η ανεργία μετά τη δεκαετία του 1960 αλλά μειώθηκε ξανά τη δεκαετία του 1990; Μήπως οι εργαζόμενοι έχασαν τις δουλειές τους επειδή ζητούσαν υπερβολικά υψηλούς μισθούς; Μήπως η τεχνική πρόοδος εξαφανίζει θέσεις απασχόλησης; Μπορεί το κράτος να δημιουργήσει περισσότερες θέσεις απασχόλησης; Στο Μέρος 4 πρέπει να απαντήσουμε σε τέτοιου είδους ερωτήματα.

Ένα τρίτο μεγάλο ζήτημα είναι ο **πληθωρισμός**. Το επίπεδο τιμών είναι ένας σταθμισμένος μέσος όρος των τιμών που πληρώνουν τα νοικοκυριά για αγαθά και υπηρεσίες. Πληθωρισμός είναι η αύξηση του επιπέδου των τιμών. Τι προκαλεί τον πληθωρισμό; Η αύξηση της ποσότητας του χρήματος, οι αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου ή το έλλειμμα του προϋπολογισμού; Έχουμε μάθει τώρα πια να τιθασιεύουμε τον πληθωρισμό; Θα μπορούσε μια αύξηση της παραγωγής στην Κίνα να προκαλέσει πληθωρισμό στην Ευρώπη; Είναι πιθανό η εκτεταμένη δημιουργία χρήματος που προκλήθηκε από το 2009 μέχρι πρόσφατα¹ για να μετριάσει την ύφεση να οδηγήσει αργότερα σε πληθωρισμό; Με τις τιμές να μειώνονται σε κάποιες χώρες λόγω της σοβαρότητας της κρίσης, είναι πιθανό να βρεθούν οι οικονομίες τους σε έναν φαύλο κύκλο πτώσης τιμών;

Ένα τέταρτο μεγάλο ζήτημα είναι η άνοδος και η πτώση της παραγωγής. Γιατί δεν μπορούμε να έχουμε ομαλή οικονομική μεγέθυνση; Τι προκάλεσε τη θεαματική κατάρρευση των ετών 2007-2009; Μπορούμε να αποφύγουμε μια επόμενη κρίση; Μπορούμε ακόμη να ξεφύγουμε από την προηγούμενη; Πώς θα επηρεάσει τις επιλογές των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων η κληρονομιά του χρέους;

Η επιλογή του τρόπου μέτρησης του χρέους έχει τη σημασία της. Μέχρι το 2012, το **ακαθάριστο χρέος** της κυβέρνησης της Ιαπωνίας ήταν 220% του εθνικού της προϊόντος, αλλά το **καθαρό χρέος** της ήταν μόνο 140%. Θα δείτε αναφορές και για τα δύο μεγέθη στα ειδησεογραφικά μέσα, και πρέπει να είναι ξεκάθαρο σε τι αναφερόμαστε κάθε φορά. Κανονικά, το καθαρό χρέος προκύπτει αν αφαιρέσουμε από το ακαθάριστο χρέος τα περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να ρευστοποιηθούν εύκολα, η Ιαπωνία όμως θα δυσκολευόταν να πουλήσει τους σταθμούς πυρηνικής ενέργειας.

Σχεδόν καθημερινά, τα μέσα ενημέρωσης αναφέρονται στον πληθωρισμό, στην ανεργία και στην οικονομική μεγέθυνση. Τα ζητήματα αυτά συμβάλλουν στον καθορισμό εκλογικών αποτελεσμάτων και γεννούν το ενδιαφέρον του κόσμου για τη μακροοικονομική.

Το **εργατικό δυναμικό** είναι τα άτομα που εργάζονται ή αναζητούν εργασία.

Το **ποσοστό ανεργίας** είναι το τμήμα του εργατικού δυναμικού που δεν εργάζεται.

Ο **ρυθμός πληθωρισμού** είναι η ποσοστιαία αύξηση της μέσης τιμής των αγαθών και υπηρεσιών.

Το **ακαθάριστο χρέος** είναι οι συνολικές υποχρεώσεις που οφείλονται στους πιστωτές.

Το **καθαρό χρέος** είναι οι συνολικές υποχρεώσεις μείον τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να πουληθούν για την εξόφληση των πιστωτών.

1. Κυρίως στις ΗΠΑ και το ΗΒ. (Σ.τ.μ.)

15.2 Κάποια γεγονότα και λίγη οικονομική ιστορία

Θα αρχίσουμε με κάποια στοιχεία. Ο Πίνακας 15.1 δίνει μια προοπτική των πρόσφατων επιδόσεων, παρουσιάζοντας στοιχεία για τους ετήσιους μέσους όρους της ανεργίας, της οικονομικής μεγέθυνσης και του πληθωρισμού από το 1960.

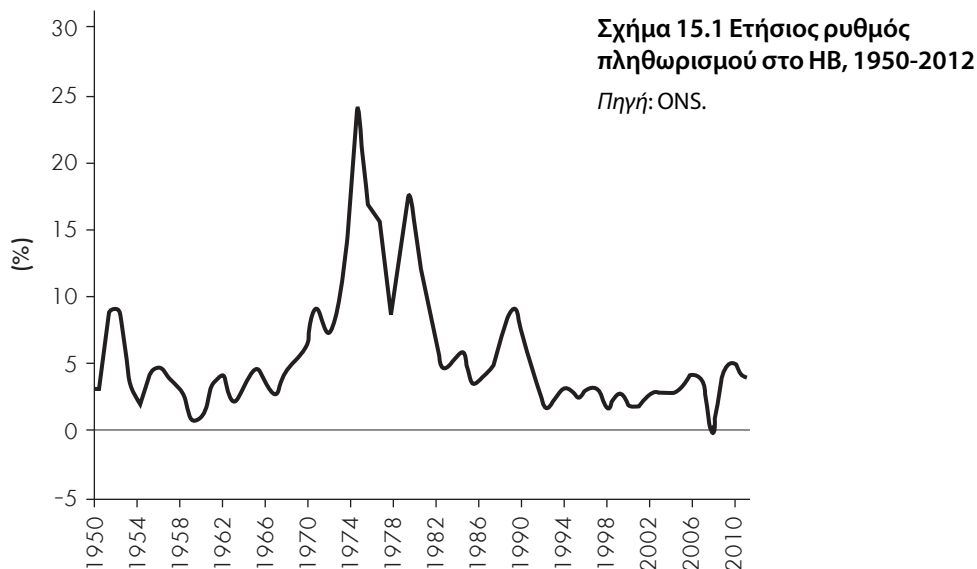
Η δεκαετία του 1960 ήταν μια χρυσή εποχή με χαμηλή ανεργία, ραγδαία οικονομική μεγέθυνση και χαμηλό πληθωρισμό στις ανεπτυγμένες χώρες. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, και ενώ η παγκόσμια οικονομία βρισκόταν σε άνθηση, ο ΟΠΕΚ τετραπλασίασε την τιμή του πετρελαίου. Η υπόλοιπη δεκαετία του 1970 χαρακτηρίστηκε από υψηλό πληθωρισμό, αργούς ρυθμούς μεγέθυνσης και διογκούμενη ανεργία. Έπειτα από μια νέα αύξηση της τιμής του πετρελαίου το 1979-1980, η δεκαετία του 1980 αποτέλεσε μια ακόμα δύσκολη περίοδο. Ο πληθωρισμός άρχισε να πέφτει μετά τη δεκαετία του 1990 στις περισσότερες χώρες, ενώ η ανεργία μειωνόταν στο ΗΒ και στις ΗΠΑ, αλλά όχι και στην ηπειρωτική Ευρώπη.

Η μακρά περίοδος οικονομικής επιτυχίας από το 1990 μέχρι το 2008 –σταθερή μεγέθυνση, χαμηλή ανεργία και χαμηλός πληθωρισμός– δημιούργησε ένα αίσθημα εμπιστοσύνης στους ανθρώπους ότι είχαν ανακαλυφθεί επιτυχημένες οικονομικές πολιτικές. Η εμπιστοσύνη εξέθρεψε την υπερβολική εμπιστοσύνη, τον υπερδανεισμό, τη συνεχιζόμενη άνοδο των τιμών των κατοικιών και την αλόγιστη παροχή δανείων από τις τράπεζες. Η χρηματοοικονομική κρίση ξέσπασε τελικά το 2008, αναγκάζοντας τις κυβερ-

Πίνακας 15.1 Η μεγάλη εικόνα, 1960-2013 (ετήσιοι μέσοι όροι, %)

	Δεκ. 1960	Δεκ. 1970	Δεκ. 1980	Δεκ. 1990	2000-2007	2008-2013
Μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ						
ΗΒ	2,9	2,4	2,4	2,1	3,1	-0,1
ΗΠΑ	4,3	3,3	3,1	3,1	2,6	1,0
ΕΕ	5,8	3,8	2,3	2,2	2,1	0,0
Κίνα	3,0	7,4	9,8	10,0	10,8	8,9
Ανεργία						
ΗΒ	2,2	4,5	10,2	8,1	5,2	8,3
ΗΠΑ	4,1	6,1	7,3	5,8	4,9	8,2
ΕΕ	2,5	4,0	9,3	10,5	8,3	9,8
Κίνα	-	-	2,6	2,8	3,9	4,0
Πληθωρισμός						
ΗΒ	3,8	12,6	7,4	3,7	1,5	3,1
ΗΠΑ	2,4	7,1	5,6	3,0	2,7	2,4
ΕΕ	3,7	9,5	6,5	2,9	2,3	2,1
Κίνα	-	-	7,5	7,8	1,5	3,2

Πηγές: OECD· IMF.

νήσεις να επέμβουν σώζοντας ιδιωτικές τράπεζες από την πτώχευση, με κόστος τη μεγάλη αύξηση του κρατικού χρέους. Ο Πίνακας 15.1 δείχνει ότι στον απόηχο της κρίσης η οικονομική μεγέθυνση σταμάτησε και τα ποσοστά ανεργίας αυξήθηκαν σημαντικά.

Οι μεγαλύτερες αναδυόμενες οικονομίες καθυστέρησαν να «πάρουν μπροστά», επιβαρυνόμενες σε πολλές περιπτώσεις από ένα εκτεταμένο καθεστώς κρατικών ρυθμίσεων και σχεδιασμού. Η σταδιακή απορρύθμιση των δεκαετιών 1980 και 1990 είχε δραματικές επιπτώσεις. Οι χώρες BRICs (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία και Κίνα) απογειώθηκαν. Στον Πίνακα 15.1 παρατηρούμε τη θεαματική άνοδο της Κίνας, που πλησιάζει πλέον 40 χρόνια μέσης πραγματικής μεγέθυνσης της τάξης του 10%. Αν και οι χώρες BRICs αναπτύσσονται γρήγορα, ξεκίνησαν από τόσο χαμηλά επίπεδα, ώστε το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι ακόμα αρκετά χαμηλότερο από αυτό των ανεπτυγμένων οικονομιών.

Στο Σχήμα 15.1 εξετάζεται πιο μακροχρόνια ο πληθωρισμός στη Βρετανία, που έφτασε στα ύψη τη δεκαετία του 1970. Μετά το 1980, η κυβέρνηση Θάτσερ περιόρισε τον πληθωρισμό, αλλά στα τέλη της δεκαετίας του 1980 έχασε τον έλεγχο, όταν άφησε την οικονομία να μεγεθυνθεί με υπερβολικά γρήγορο ρυθμό, ενισχύοντας έτσι τις πληθωριστικές τάσεις. Οι μετέπειτα κυβερνήσεις επανέφεραν σταδιακά τη βρετανική οικονομία σε ισορροπία, μεταξύ άλλων με την παροχή αυτονομίας στην Τράπεζα της Αγγλίας σε αποφάσεις νομισματικής πολιτικής.

Η οικονομική κρίση μετρίασε προσωρινά τις πληθωριστικές πιέσεις μετά το 2008. Παρ' όλη τη συνεχιζόμενη στασιμότητα της οικονομίας, το ΗΒ κατέληξε να εισάγει πληθωρισμό (υψηλότερες τιμές στα τρόφιμα και την ενέργεια λόγω της αυξημένης ζήτησης χωρών με ισχυρή ανάπτυξη όπως η Κίνα).

Ο Πίνακας 15.2 δείχνει την επίπτωση της κρίσης στο δημόσιο χρέος. Εξετάζουμε το χρέος σε σχέση με το ΑΕΠ, εφόσον το τελευταίο μας δίνει μια ιδέα των πιθανών φορο-

Πίνακας 15.2 Καθαρό δημόσιο χρέος (% του ΑΕΠ)

	2007	2013
Ιταλία	87	96
Ελλάδα	83	141
Ιαπωνία	81	142
ΗΠΑ	48	88
Γερμανία	43	56
Γαλλία	36	68
ΗΒ	28	78
Ισπανία	18	57
Ιρλανδία	0	87

Πηγή: Βασισμένος σε στοιχεία από το Economic Outlook Statistical Annex, OECD, 2013, <http://oecd.org/economicoutlook.htm>, πρόσβαση στις 18/06/2013.

ση στο δημόσιο χρέος τους. Οι χρηματοοικονομικές αγορές πλέον ανησυχούν για την πιθανότητα κάποιες χώρες όπως η Ελλάδα να μην μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Μέχρι το τέλος του Μέρους 4 θα μπορούμε να εξηγήσουμε ποιες εναλλακτικές έχουν αυτές οι χώρες.

λογικών εσόδων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποπληρωμή του χρέους. Μια αύξηση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ σημαίνει ότι η χώρα αντιμετωπίζει μεγαλύτερο βάρος. Παρουσιάζουμε στοιχεία του 2007, ακριβώς πριν από το ξέσπασμα της κρίσης, και του 2013.

Ο Πίνακας 15.2 δείχνει ότι διάφορες χώρες βρέθηκαν στην κρίση με διαφορετικά επίπεδα δημόσιου χρέους. Η Ιταλία, η Ελλάδα και η Ιαπωνία βρίσκονταν ήδη σε υψηλά επίπεδα, ενώ το ΗΒ, η Ισπανία και η Ιρλανδία είχαν χαμηλά επίπεδα πριν από την κρίση.

Τα δημόσια οικονομικά επιδεινώθηκαν, αφενός επειδή τα κράτη έπρεπε να διασώσουν τις ιδιωτικές τράπεζες (το αντίθετο θα ήταν ακόμα χειρότερο) και αφετέρου γιατί λόγω της μείωσης των εισοδημάτων οι κυβερνήσεις εισέπρατταν λιγότερους φόρους ενώ ταυτόχρονα είχαν αυξημένες δαπάνες κοινωνικής πρόνοιας. Χώρες με μεγάλο χρηματοοικονομικό τομέα όπως το ΗΒ είδαν μεγάλη αύξη-

15.3 Το οικονομικό κύκλωμα

Το **οικονομικό κύκλωμα** δείχνει πώς κινούνται οι πραγματικοί παραγωγικοί πόροι και οι αντίστοιχες χρηματικές πληρωμές μεταξύ επιχειρήσεων και νοικοκυριών.

Η οικονομία αποτελείται από εκατομμύρια επιμέρους οικονομικές μονάδες: νοικοκυριά, επιχειρήσεις, την κεντρική κυβέρνηση και την τοπική αυτοδιοίκηση. Οι επιμέρους αποφάσεις τους από κοινού προσδιορίζουν τη συνολική δαπάνη, το συνολικό εισόδημα και τη συνολική παραγωγή της οικονομίας.

Αρχικά παραβλέπουμε την ύπαρξη του δημόσιου τομέα και των άλλων χωρών. Ο Πίνακας 15.3 παρουσιάζει τις συναλλαγές μεταξύ νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Τα νοικοκυριά έχουν στην κατοχή τους συντελεστές της παραγωγής (τις εισροές στην παραγωγή). Τα νοικοκυριά εκμισθώνουν εργασία στις επιχειρήσεις, λαμβάνοντας ως αντάλλαγμα ημερομίσθια. Τα νοικοκυριά είναι επίσης οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων και εισπράττουν τα κέρδη τους. Το κεφάλαιο και η γη ανήκουν σε τελική ανάλυση στα νοικοκυριά, ακόμα και αν βρίσκονται στην κατοχή των επιχειρήσεων.

Η πρώτη σειρά του Πίνακα 15.3 δείχνει ότι τα νοικοκυριά προσφέρουν υπηρεσίες συντελεστών παραγωγής στις επιχειρήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούν τις εισροές αυτές

Πίνακας 15.3 Συναλλαγές νοικοκυριών και επιχειρήσεων

Νοικοκυριά	Επιχειρήσεις
Προσφέρουν τις υπηρεσίες των συντελεστών παραγωγής στις επιχειρήσεις	Χρησιμοποιούν συντελεστές παραγωγής για να παράγουν προϊόν
Εισπράττουν τα εισοδήματα των συντελεστών παράγωγης από τις επιχειρήσεις	Μισθώνουν υπηρεσίες συντελεστών παραγωγής από τα νοικοκυριά
Αγοράζουν το προϊόν των επιχειρήσεων	Πουλάνε το προϊόν τους στα νοικοκυριά

για να παράγουν προϊόν. Η δεύτερη σειρά παρουσιάζει τις αντίστοιχες πληρωμές. Τα νοικοκυριά εισπράττουν εισοδήματα (ημερομίσθια, ενοίκια, κέρδη), δηλαδή τα ποσά που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις για τις παρεχόμενες υπηρεσίες των συντελεστών παραγωγής. Η τρίτη σειρά δείχνει ότι τα νοικοκυριά δαπανούν τα εισοδήματά τους για να αγοράσουν το προϊόν των επιχειρήσεων, δίνοντας έτσι στις επιχειρήσεις τα χρήματα με τα οποία θα πληρώσουν τις παραγωγικές εισροές.

Αυτό υποδηλώνει ότι υπάρχουν τρεις τρόποι για να μετρηθεί η οικονομική δραστηριότητα σε μια οικονομία: (α) με βάση τη συνολική αξία των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών, (β) με βάση τις αποδοχές των συντελεστών παραγωγής, που αντιπροσωπεύουν την αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών των συντελεστών, ή (γ) με βάση την αξία της συνολικής δαπάνης για αγαθά και υπηρεσίες. Όλες οι πληρωμές αντιστοιχούν σε πραγματικούς συντελεστές παραγωγής. Προς το παρόν θα υποθέσουμε ότι όλες οι πληρωμές γίνονται για να αγοραστούν πραγματικοί συντελεστές παραγωγής. Συνεπώς θα λάβουμε την ίδια εκτίμηση της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας είτε χρησιμοποιήσουμε την αξία της παραγωγής είτε το επίπεδο αποδοχών των συντελεστών παραγωγής είτε τη δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες.

Αν δαπανηθεί το σύνολο του εισοδήματος, τότε τα εισοδήματα των συντελεστών παραγωγής ισούνται με τη δαπάνη των νοικοκυριών. Αν πουληθεί το σύνολο των προϊόντων, τότε η αξία της παραγωγής ισούται με τη συνολική δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες. Η αξία της παραγωγής ισούται επίσης με την αξία του εισοδήματος των νοικοκυριών. Αφού τα κέρδη ορίζονται ως η αξία των πωλήσεων μείον το κόστος των εισροών, και αφού τα κέρδη ανήκουν στα νοικοκυριά που είναι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων, τα εισοδήματα των νοικοκυριών –από την προσφορά γης, εργασίας και κεφαλαίου ή από τα κέρδη– ισούνται με την αξία της παραγωγής.

Το υπόδειγμά μας εξακολουθεί να είναι πολύ απλό. Τι συμβαίνει αν οι επιχειρήσεις δεν πουλάνε όλη την παραγωγή τους; Τι συμβαίνει όταν οι επιχειρήσεις δεν πουλάνε την παραγωγή τους στα νοικοκυριά, αλλά σε άλλες επιχειρήσεις; Τι συμβαίνει αν τα νοικοκυριά δεν δαπανούν όλο το εισόδημά τους; Η επόμενη ενότητα απαντά στα ερωτήματα αυτά. Αφού δοθούν οι απαντήσεις, το συμπέρασμά μας θα είναι το ίδιο: το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να μετρηθεί υπολογίζοντας την αξία της συνολικής δαπάνης, της συνολικής παραγωγής ή των συνολικών αποδοχών. Και οι τρεις μέθοδοι δίνουν την ίδια απάντηση.

Ωστόσο, το αναλυτικό μας πλαίσιο αγνοεί σημαντικά χαρακτηριστικά του πραγματικού κόσμου: την αποταμίευση και την επένδυση, τις δημόσιες δαπάνες και τους φόρους, καθώς και τις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων με τον υπόλοιπο κόσμο. Αυτά τα καλύπτουμε στη συνέχεια του κεφαλαίου, αφού αναφερθούμε σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα εθνικών λογαριασμών.

15.4 Τα εθνικολογιστικά μεγέθη

Μέτρηση του εθνικού εισοδήματος και του ΑΕΠ

Το **ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΘΠ)** ή **ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΘΕ)** είναι το συνολικό εισόδημα μιας χώρας.

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) μετράει την αξία του προϊόντος που παράγεται σε μια χώρα, ανεξάρτητα από την εθνικότητα των πολιτών που συνεισφέρουν στην παραγωγή αυτή. Το **ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΘΠ)**, που αποκαλείται επίσης και **ακαθάριστο εθνικό εισόδημα**, μετράει την αξία των εισοδημάτων που αποκτούν οι πολίτες της χώρας,

από όποιο μέρος του κόσμου και αν προέρχονται.

Έτσι, ένας Γερμανός που εργάζεται σε μια τράπεζα στο Λονδίνο συνεισφέρει στο ΑΕΠ του ΗΒ επειδή εκεί βρίσκεται η τοποθεσία όπου παρέχεται η εργασία και παράγεται το προϊόν. Αν όμως ο Γερμανός αυτός στέλνει μέρος του εισοδήματός του σε συγγενείς του στη Γερμανία, το ποσό αυτό προστίθεται στο γερμανικό ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (αλλά όχι και στο βρετανικό). Παρομοίως, οι επενδύσεις Ιρλανδών στο ΗΒ συνεισφέρουν στο βρετανικό ΑΕΠ αλλά το εισόδημα που αποκτάται από τις επενδύσεις αυτές προστίθεται τελικά στο ιρλανδικό εθνικό προϊόν και όχι στο βρετανικό. Έτσι, το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα μετράει το συνολικό παγκόσμιο εισόδημα των κατοίκων μιας χώρας. Το ΑΕΠ μετράει το προϊόν που παράγεται σε μια χώρα ανεξάρτητα από την εθνικότητα των πολιτών που το παράγουν.

Αρχικά εξετάζουμε μια *κλειστή οικονομία*, η οποία δεν συνδέεται με τον υπόλοιπο κόσμο και στην οποία το προϊόν ισούται με το εισόδημα. Πρώτα θα διευρύνουμε το απλό υπόδειγμα του οικονομικού κυκλώματος που δείξαμε στον Πίνακα 15.3, για να δείξουμε ότι οι συναλλαγές δεν πραγματοποιούνται αποκλειστικά μεταξύ μίας μόνο

Προστιθέμενη αξία είναι η αύξηση της αξίας των αγαθών που προκύπτει από την παραγωγική διαδικασία.

Τα **τελικά αγαθά** αγοράζονται από τους τελικούς χρήστες. Τα νοικοκυριά αγοράζουν καταναλωτικά αγαθά και οι επιχειρήσεις αγοράζουν κεφαλαιουχικά αγαθά, όπως μηχανήματα.

επιχείρησης και ενός μόνο νοικοκυριού. Οι επιχειρήσεις μισθώνουν εργασία από τα νοικοκυριά, αλλά αγοράζουν πρώτες ύλες και μηχανήματα από άλλες επιχειρήσεις. Για να αποφύγουμε τον διπλό υπολογισμό, χρησιμοποιούμε την έννοια της **προστιθέμενης αξίας**.

Για να υπολογίσουμε την προστιθέμενη αξία, αφαιρούμε από την αξία του προϊόντος της επιχείρησης το κόστος των εισροών που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή του. Άμεση σχέση με τα παραπάνω έχει η διάκριση ανάμεσα σε **τελικά** και **ενδιάμεσα αγαθά**. Συνεπώς το παγωτό είναι ένα **τελικό αγαθό** που καταναλώνεται από τον αγοραστή του. Ο χάλυ-

βας είναι **ενδιάμεσο αγαθό**, το οποίο παράγεται από κάποια επιχείρηση αλλά χρησιμοποιείται ως εισροή από κάποια άλλη. Τα κεφαλαιουχικά αγαθά είναι τελικά αγαθά επειδή δεν αναλώνονται σε μια μεταγενέστερη παραγωγική διαδικασία. Δεν γίνεται πλήρης απόσβεσή τους στη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου.

Τα **ενδιάμεσα αγαθά** είναι μερικώς επεξεργασμένα προϊόντα, τα οποία αποτελούν εισροές σε μια μεταγενέστερη παραγωγική διαδικασία όπου και αναλώνονται.

Οι έννοιες αυτές θα αποσαφηνιστούν με ένα παράδειγμα. Θεωρούμε ότι υπάρχουν τέσσερις επιχειρήσεις στην οικονομία: μια χαλυβουργία, μια επιχείρηση παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών (μηχανημάτων) για την αυτοκινητοβιομηχανία, μια επιχείρηση παραγωγής ελαστικών και μια επιχείρηση παραγωγής αυτοκινήτων, η οποία πουλάει στους τελικούς χρήστες, τα νοικοκυριά. Στον Πίνακα 15.4 υπολογίζεται το ΑΕΠ αυτής της απλής οικονομίας.

Η χαλυβουργία παράγει χάλυβα αξίας £4.000, το ένα τέταρτο του οποίου πωλείται στον παραγωγό μηχανημάτων και τα τρία τέταρτα στον παραγωγό αυτοκινήτων. Αν, μάλιστα, η χαλυβουργία εξορύσσει η ίδια το σιδηρομετάλλευμα από το οποίο παράγεται ο χάλυβας, τότε το σύνολο των £4.000 αποτελεί προστιθέμενη αξία ή το καθαρό προϊόν της χαλυβουργίας. Τα έσοδα αυτά χρησιμοποιούνται για να πληρωθούν οι μισθοί και τα ενοίκια ή αποτελούν κέρδη που πηγαίνουν με τη μορφή εισοδήματος στα νοικοκυριά. Συνεπώς, οι δύο πρώτες σειρές της τελευταίας στήλης δίνουν άθροισμα £4.000. Οι επιχειρήσεις έχουν δαπανήσει £4.000 για να αγοράσουν όλη την παραγωγή χάλυβα, αλλά το ποσό αυτό δεν αποτελεί δαπάνη για τελικά αγαθά, αφού ο χάλυβας είναι ενδιάμεσο αγαθό, το οποίο χρησιμοποιείται σε μεταγενέστερα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας.

Ο παραγωγός μηχανημάτων δαπανά £1.000 για να αγοράσει χάλυβα, τον οποίο στη

Πίνακας 15.4 Υπολογισμός του ΑΕΠ

(1) Αγαθό	(2) Πωλητής	(3) Αγοραστής	(4) Αξία συναλλαγής £	(5) Προστιθέ- μενη αξία £	(6) Δαπάνη για το τελικό προϊόν £	(7) Έσοδα των νοικοκυριών £
Χάλυβας	Χαλυβουργία	Μηχανουργία	1.000	1.000	–	1.000
Χάλυβας	Χαλυβουργία	Αυτοκινητο- βιομηχανία	3.000	3.000	–	3.000
Μηχανήματα	Μηχανουργία	Αυτοκινητο- βιομηχανία	2.000	1.000	2.000	1.000
Αυτοκίνητα	Αυτοκινητο- βιομηχανία	Νοικοκυριά	5.000	2.000	5.000	2.000
Σύνολο συναλλαγών			11.000			
ΑΕΠ				7.000	7.000	7.000

συνέχεια μετατρέπει σε μηχανήματα προς πώληση στον παραγωγό αυτοκινήτων έναντι £2.000. Η προστιθέμενη αξία της μηχανουργίας ισούται με £2.000 μείον τις £1.000 που δαπανήθηκαν για το χάλυβα. Τα καθαρά έσοδα των £1.000 πηγαινούν άμεσα ή έμμεσα στα νοικοκυριά με τη μορφή εισοδήματος ή κέρδους. Από τη στιγμή που ο παραγωγός αυτοκινήτων προτίθεται να κρατήσει τα μηχανήματα, το σύνολο των £2.000 εμφανίζεται στο λογαριασμό ως «τελική δαπάνη».

Ο παραγωγός αυτοκινήτων δαπανά £3.000 για χάλυβα που αναλώνεται κατά τη διάρκεια της περιόδου παραγωγής των αυτοκινήτων. Αφαιρούμε £3.000 από τις £5.000, δηλαδή από την αξία της παραγωγής αυτοκινήτων, έτσι ώστε να προκύψει η προστιθέμενη αξία της αυτοκινητοβιομηχανίας. Αυτό το καθαρό έσοδο καταβάλλεται στα νοικοκυριά επειδή παρείχαν υπηρεσίες συντελεστών παραγωγής ή τους καταβάλλεται με τη μορφή κερδών.

Τέλος, η αυτοκινητοβιομηχανία πουλάει το αυτοκίνητο στους τελικούς χρήστες –τα νοικοκυριά– έναντι £5.000. Μόνο τότε μετατρέπεται το αυτοκίνητο σε τελικό αγαθό και η συνολική τιμή των £5.000 αποτελεί τελική δαπάνη.

Ο Πίνακας 15.4 δείχνει ότι η ακαθάριστη αξία όλων των συναλλαγών ανέρχεται σε £11.000. Το ποσό αυτό υπερεκτιμά την αξία των αγαθών που παρήγαγε πραγματικά η οικονομία. Παραδείγματος χάρη, οι £3.000 που εισέπραξε η χαλυβουργία πουλώντας χάλυβα στην αυτοκινητοβιομηχανία έχουν ήδη περιληφθεί στην τελική αξία του παραγόμενου αυτοκινήτου. Αν οι £3.000 υπολογιστούν ξανά ως προϊόν της χαλυβουργίας, τότε θα έχουμε διπλό υπολογισμό.

Η στήλη (5) παρουσιάζει την προστιθέμενη αξία σε κάθε στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας. Το πραγματικό καθαρό προϊόν της οικονομίας είναι £7.000. Επειδή κάθε επιχείρηση καταβάλλει τα αντίστοιχα καθαρά έσοδα στα νοικοκυριά είτε άμεσα, ως αμοιβή των παραγωγικών συντελεστών, είτε έμμεσα, ως κέρδος, τα εισοδήματα των νοικοκυριών στην τελευταία στήλη του πίνακα ισούνται με £7.000. Αν προσθέσουμε τις πληρωμές προς τα νοικοκυριά με τη μορφή εισοδήματος και κερδών, λαμβάνουμε τιμή ίδια με του ΑΕΠ.

Ο Πίνακας 15.4 επιβεβαιώνει ότι το ίδιο αποτέλεσμα θα προκύψει και αν υπολογίσουμε τη δαπάνη για τελικά αγαθά και υπηρεσίες. Στην περίπτωση αυτή, οι τελικοί χρήστες είναι τα νοικοκυριά που αγοράζουν αυτοκίνητα και η αυτοκινητοβιομηχανία που αγοράζει τα (ανθεκτικά στο χρόνο) μηχανήματα τα οποία χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αυτοκινήτων.

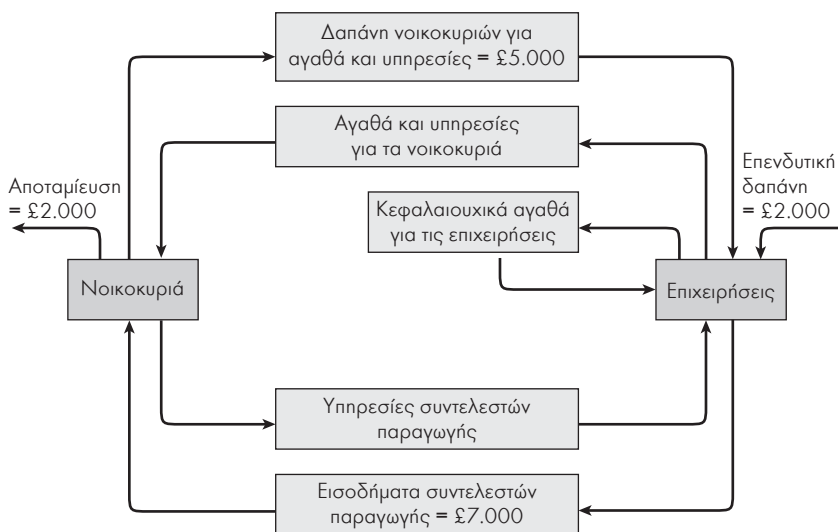
Επένδυση και αποταμίευση

Επένδυση είναι η αγορά νέων κεφαλαιουχικών αγαθών από τις επιχειρήσεις.

Αποταμίευση είναι το τμήμα του εισοδήματος που δεν δαπανάται για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

Αν το συνολικό προϊόν και τα εισοδήματα των νοικοκυριών είναι £7.000 αλλά τα νοικοκυριά ξοδεύουν μόνο £5.000 για αυτοκίνητα, τι κάνουν με τα υπόλοιπα εισοδήματά τους; Και πού πάει η υπόλοιπη δαπάνη; Για να απαντήσουμε σε αυτά τα ερωτήματα, χρειαζόμαστε τις έννοιες της **επένδυσης** και της **αποταμίευσης**.

Τα νοικοκυριά δαπανούν £5.000 για την αγορά αυτοκινή-

Ο εσωτερικός δακτύλιος παρουσιάζει τη ροή των πραγματικών παραγωγικών πόρων ανάμεσα στους δύο τομείς. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τους συντελεστές των νοικοκυριών για να δημιουργήσουν καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες για τα νοικοκυριά και νέα κεφαλαιουχικά αγαθά για άλλες επιχειρήσεις. Ο εξωτερικός δακτύλιος παρουσιάζει την αντίστοιχη ροή χρήματος σε μια οικονομία της αγοράς. Τα εισοδήματα από τους συντελεστές είτε αποθηκεύονται από τα νοικοκυριά είτε δαπανώνται σε καταναλωτικά αγαθά. Οι επιχειρήσεις κερδίζουν επίσης έσοδα από τις δαπάνες για νέα κεφαλαιουχικά αγαθά από άλλες επιχειρήσεις. Έτσι, η εξοικονόμηση είναι μια διαρροή από την κυκλική ροή των πληρωμών και η επένδυση μια «ένεση» (εισροή) στην κυκλική ροή.

Σχήμα 15.2 Επένδυση, αποταμίευση και το οικονομικό κύκλωμα

των. Το εισόδημά τους ανέρχεται σε £7.000, άρα αποταμιεύουν £2.000. Η αυτοκινητοβιομηχανία δαπανά £2.000 για επένδυση, αγοράζοντας νέα μηχανήματα. Το Σχήμα 15.2 δείχνει πώς πρέπει να σχεδιάσουμε το διάγραμμα του οικονομικού κυκλώματος. Το κάτω τμήμα του σχήματος δείχνει ότι τόσο τα εισοδήματα όσο και οι υπηρεσίες των συντελεστών παραγωγής έχουν αξία £7.000. Όταν όμως τα νοικοκυριά αποταμιεύουν, διαρρέει από το κύκλωμα το ποσό των £2.000. Στις επιχειρήσεις επιστρέφουν μόνο £5.000 με τη μορφή της δαπάνης των νοικοκυριών για αυτοκίνητα.

Το πάνω τμήμα του σχήματος δείχνει ότι οι £5.000 αντιστοιχούν στην αξία της παραγωγής καταναλωτικών αγαθών και της δαπάνης των νοικοκυριών για τα αγαθά αυτά. Αφού το ΑΕΠ ισούται με £7.000, από πού προέρχονται οι υπόλοιπες £2.000; Εάν δεν προέρχονται από τη δαπάνη των νοικοκυριών, τότε πρέπει να προέρχονται από τη δαπάνη των ίδιων των επιχειρήσεων. Πρόκειται για τις £2.000 της επενδυτικής δαπάνης της αυτοκινητοβιομηχανίας για την αγορά μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή αυτοκινήτων.

Στον εσωτερικό δακτύλιο, οι επιχειρήσεις παράγουν προϊόν αξίας £5.000 για κατανάλωση από τα νοικοκυριά και κεφαλαιουχικά αγαθά αξίας £2.000 για επένδυση από άλλες επιχειρήσεις. Στον εξωτερικό δακτύλιο, που αφορά τις χρηματικές πληρωμές, η αποταμίευση ισοδυναμεί με **διαρροή** £2.000 από το κύκλωμα, ενώ η επενδυτική δα-

Η **διαρροή** από το κύκλωμα αντιστοιχεί σε χρήμα που έχει σταματήσει να ανακυκλώνεται από τα νοικοκυριά προς τις επιχειρήσεις.

Η **εισροή** ή **ένεση ρευστότητας** είναι χρήμα που εισρέει στις επιχειρήσεις, χωρίς να έχει περάσει από τα νοικοκυριά.

πάνη των επιχειρήσεων για νέα μηχανήματα αποτελεί **εισροή (ένεση ρευστότητας)** £2.000 στο κύκλωμα.

Αμέσως προκύπτουν δύο ερωτήματα. Πρώτον, αποτελεί άραγε σύμπτωση το γεγονός ότι η αποταμίευση των £2.000 από τα νοικοκυριά ισούται ακριβώς με την επενδυτική δαπάνη των £2.000 που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις; Δεύτερον, αν όχι, τότε πώς μεταβιβάζεται στις επιχειρήσεις το χρήμα που αποταμιεύουν τα νοικοκυριά, επιτρέποντάς τους να καλύπτουν την επενδυτική τους δαπάνη;

Έστω ότι το Y υποδηλώνει το ΑΕΠ, το οποίο επίσης ισούται με την αξία του εισοδήματος των νοικοκυριών, το C υποδηλώνει την καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών και το S την αποταμίευση. Η αποταμίευση είναι εξ ορισμού εισόδημα που δεν έχει δαπανηθεί, άρα $Y \equiv C + S$, όπου το σύμβολο \equiv σημαίνει «ταυτίζεται με». Αφού σύμφωνα με έναν από τους ορισμούς του το ΑΕΠ είναι το άθροισμα της τελικής δαπάνης, τότε $Y \equiv C + I$. Συνδυάζοντας τους δύο ορισμούς, προκύπτει ότι

$$S \equiv I,$$

αφού και τα δύο είναι ταυτόσημα με το $(Y - C)$.

Άρα, δεν είναι τυχαίο ότι στο παράδειγμά μας τόσο η αποταμίευση όσο και η επένδυση ισούνται με £2.000. Όταν δεν υπάρχει δημόσιος και εξωτερικός τομέας, η αποταμίευση και η επένδυση είναι πάντα ίσες.

Αρχικά δεν είναι εύκολο να καταλάβει κανείς τη διαφορά μεταξύ των εννοιών της ισότητας και της ταυτότητας. Το δεύτερο σημαίνει «πάντοτε ίσο», όποιες και αν είναι οι τιμές των άλλων μεταβλητών. Το σύμβολο της ισότητας σημαίνει ότι, για να εξασφαλιστεί η ισότητα μεταξύ των δύο πλευρών της σχέσης, απαιτείται κάποιες άλλες μεταβλητές (προϊόν, κατανάλωση κ.λπ.) να λάβουν ορισμένες τιμές.

Ας εξετάσουμε ξανά τον εξωτερικό δακτύλιο του σχήματος 15.2. Όλη η δαπάνη που κάνουν τα νοικοκυριά στο πάνω τμήμα του σχήματος επιστρέφει σε αυτά ως εισόδημα στο κάτω μέρος του σχήματος. Η επενδυτική δαπάνη των επιχειρήσεων αντιστοιχεί σε μια ροή εισοδήματος προς τα νοικοκυριά η οποία υπερβαίνει την καταναλωτική τους δαπάνη. Αφού η αποταμίευση *ορίζεται* ως το εισόδημα που δεν δαπανάται για κατανάλωση, η επένδυση και η αποταμίευση πρέπει να είναι πάντα ίσες.

Οι λογιστικές αυτές ταυτότητες προκύπτουν από τους ορισμούς που δώσαμε στην επένδυση, την αποταμίευση και το εισόδημα. Η *πραγματική* αποταμίευση πρέπει να είναι πάντα ίση με την *πραγματική* επένδυση. Αυτό δεν συνεπάγεται απαραίτητως ότι η *επιθυμητή* αποταμίευση ισούται με την *επιθυμητή* επένδυση. Για να εξετάσουμε το ζήτημα αυτό, χρειαζόμαστε υποδείγματα επιθυμητής αποταμίευσης και επένδυσης, πράγμα με το οποίο θα καταπιαστούμε στο επόμενο κεφάλαιο.² Σε μια οικονομία της

2. Μια σύγκριση με τη μικροοικονομική θα ήταν χρήσιμη. Η καμπύλη ζήτησης απεικονίζει τις επιθυμητές αγορές σε κάθε τιμή, ενώ η καμπύλη προσφοράς απεικονίζει τις επιθυμητές πωλήσεις σε κάθε τιμή. Σε κατά-

αγοράς, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοοικονομικές αγορές διοχετεύουν την αποταμίευση των νοικοκυριών σε όσες επιχειρήσεις επιθυμούν να δανειστούν για να επενδύσουν σε νέα κεφαλαιουχικά αγαθά.

Τι συμβαίνει αν οι επιχειρήσεις αδυνατούν να πουλήσουν όλο το παραγόμενο προϊόν; Θα προκύψει σίγουρα μια διαφορά ανάμεσα στους υπολογισμούς του ΑΕΠ με βάση την παραγωγή και τη δαπάνη. Οι παραγωγοί προσθέτουν τα απούλητα προϊόντα τους στα **αποθέματα ή στοκ** τελικών προϊόντων, περιμένοντας να τα πουλήσουν την επόμενη περίοδο.

Αποθέματα ή στοκ είναι όσα αγαθά βρίσκονται σήμερα στην κατοχή της επιχείρησης για να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντική παραγωγή ή να πουληθούν στο μέλλον.

Τα αποθέματα αναφέρονται συχνά και ως *κεφάλαιο κίνησης*. Επειδή τα αποθέματα δεν χρησιμοποιήθηκαν στην παραγωγή και δεν πουλήθηκαν στη διάρκεια της περιόδου, κατατάσσονται στα κεφαλαιουχικά αγαθά. Η αύξηση των αποθεμάτων είναι επένδυση σε κεφάλαιο κίνησης. Όταν τα αποθέματα εξαντλούνται, θεωρούμε ότι έχουμε αρνητική επένδυση ή αποεπένδυση. Μπορούμε, πλέον, να βάλουμε σε τάξη τους εθνικούς λογαριασμούς. Προϊόντα που έχουν παραχθεί στη διάρκεια ενός χρόνου και δεν πουλήθηκαν θεωρούνται πρόσκαιρη επένδυση σε αποθέματα. Όταν αργότερα θα χρησιμοποιηθούν τα αποθέματα αυτά, θα θεωρήσουμε ότι κατά την περίοδο που θα συμβεί αυτό θα υπάρχει αρνητική επένδυση.

Ο δημόσιος τομέας και οι ξένες χώρες

Οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά δεν είναι οι μόνοι τομείς σε μια οικονομία. Είμαστε έτοιμοι να αναγνωρίσουμε την ύπαρξη των κυβερνήσεων και του υπόλοιπου κόσμου.

Οι κυβερνήσεις συγκεντρώνουν έσοδα τόσο μέσω των άμεσων φόρων που επιβάλλουν στα εισοδήματα (μισθοί, ενοίκια, τόκοι και κέρδη) όσο και μέσω των έμμεσων φόρων ή φόρων κατανάλωσης (ΦΠΑ, φόροι καυσίμων, φόροι τσιγάρων). Οι φόροι χρησιμοποιούνται για την κάλυψη δύο ειδών δαπάνης. Η δημόσια δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες *G* είναι η αγορά υλικών αγαθών και υπηρεσιών από το Δημόσιο. Περιλαμβάνει τους μισθούς των δημόσιων υπαλλήλων και των στρατιωτικών, την αγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών, αρμάτων μάχης και πολεμικών αεροσκαφών, καθώς και τις επενδύσεις για δρόμους και νοσοκομεία.

Επίσης, οι κυβερνήσεις δαπανούν χρήματα για **μεταβιβαστικές πληρωμές** ή επιδόματα *B*. Στα χρήματα αυτά περιλαμβάνονται οι συντάξεις, τα επιδόματα ανεργίας και οι επιδοτήσεις προς επιχειρήσεις (επιδοτήσεις επενδύσεων).

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές δεν επηρεάζουν ούτε το εθνικό εισόδημα ούτε το εθνικό προϊόν. Δεν περιλαμβάνονται

Οι **μεταβιβαστικές πληρωμές** είναι πληρωμές που δεν προϋποθέτουν ως αντάλλαγμα την παροχή οποιουδήποτε αγαθού ή οποιασδήποτε υπηρεσίας.

σταση ισορροπίας, οι επιθυμητές αγορές ισούνται με τις επιθυμητές πωλήσεις. Όταν η τιμή είναι υπερβολικά υψηλή, υπάρχει υπερβάλλουσα προσφορά και κάποιες επιθυμητές πωλήσεις δεν πραγματοποιούνται. Επειδή όμως κάθε συναλλαγή περιλαμβάνει έναν αγοραστή και έναν πωλητή, οι πραγματοποιούμενες αγορές ισούνται με τις πραγματοποιούμενες πωλήσεις, είτε η αγορά βρίσκεται σε κατάσταση ισορροπίας είτε όχι.

στο ΑΕΠ. Δεν αντιστοιχούν σε κάποιο καθαρό προϊόν. Οι φόροι και οι μεταβιβαστικές πληρωμές απλώς αναδιανέμουν το υπάρχον εισόδημα και την αγοραστική δύναμη από τα άτομα που φορολογούνται προς τα άτομα που επιδοτούνται. Αντιθέτως, η δημόσια δαπάνη G για αγαθά και υπηρεσίες επιφέρει καθαρή αύξηση του προϊόντος, δημιουργεί αντίστοιχα εισοδήματα στους παραγωγικούς συντελεστές που απασχολούνται στις επιχειρήσεις που προσφέρουν αυτό το προϊόν, και επομένως αυξάνει την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών που αποκομίζουν το επιπλέον εισόδημα. Συνεπώς, η δημόσια δαπάνη G για αγαθά και υπηρεσίες αποτελεί τμήμα του ΑΕΠ. Πρόκειται για τελική δαπάνη, αφού ο δημόσιος τομέας γίνεται ένας ακόμα τελικός χρήστης του προϊόντος.

Σκοπός των εθνικών λογαριασμών είναι να δώσουν ένα λογικά συνεπές σύνολο από ορισμούς και μετρήσεις του εθνικού προϊόντος. Ωστόσο, οι φόροι δημιουργούν

Το ΑΕΠ σε τιμές αγοράς μετράει την αξία του εγχώριου προϊόντος, συμπεριλαμβάνοντας τους έμμεσους φόρους για αγαθά και υπηρεσίες.

μια απόκλιση μεταξύ της τιμής που πληρώνει ο αγοραστής και της τιμής που εισπράττει ο πωλητής. Μπορούμε λοιπόν να αποτιμήσουμε το εθνικό προϊόν είτε στις **τιμές αγοράς**, που περιλαμβάνουν τους έμμεσους φόρους για αγαθά και υπηρεσίες (η τιμή που πληρώνουν οι καταναλωτές), είτε στις τιμές που εισπράττουν οι παραγωγοί μετά την πληρωμή των έμμεσων φόρων.

Μέχρι στιγμής μελετήσαμε μια κλειστή οικονομία, η οποία δεν συναλλάσσεται με τον υπόλοιπο κόσμο. Τώρα θα εξετάσουμε μια *ανοικτή οικονομία*, η οποία έχει δόσοληψίες με άλλες χώρες.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ 15.1

ΜΙΑ ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΥΚΛΩΜΑΤΟΣ

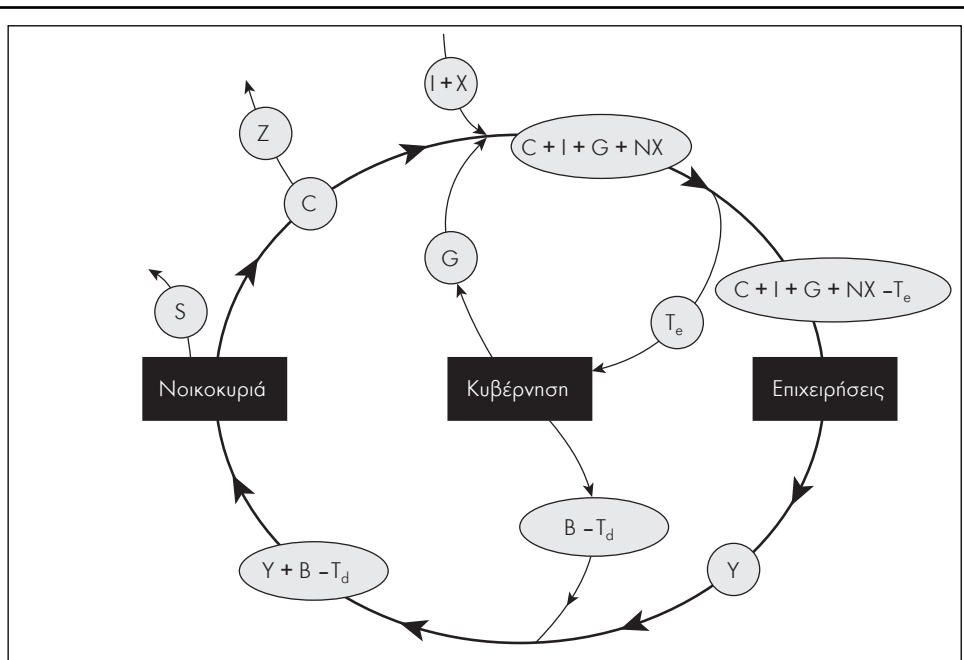
Αν το Y είναι το ΑΕΠ σε τιμές συντελεστών παραγωγής, η προστιθέμενη αξία ή το καθαρό προϊόν της οικονομίας είναι αγαθά και υπηρεσίες για εγχώρια κατανάλωση, επένδυση και δημόσιες δαπάνες συν τις καθαρές εξαγωγές μείον τους έμμεσους φόρους:

$$Y \equiv \text{ΑΕΠ σε τιμές αγοράς} \equiv C + I + G + NX - T_e.$$

Τα εισοδήματα των νοικοκυριών σε τιμές συντελεστών προσαυξάνονται με τις μεταβιβαστικές πληρωμές B και μειώνονται από τους άμεσους φόρους T_d . Αυτό μας δίνει το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα ($Y + B + T_d$) που μπορούν να δαπανήσουν τα νοικοκυριά. Υποθέστε προς στιγμή ότι μόνο τα νοικοκυριά αποταμιεύουν. Το διαθέσιμο εισόδημα πρέπει να διατεθεί είτε για κατανάλωση είτε για αποταμίευση:

$$Y + B - T_d \equiv C + S.$$

Το παρακάτω σχήμα δείχνει πώς μπορεί να επεκταθεί το διάγραμμα κυκλικής ροής (οικονομικό κύκλωμα) ώστε να συμπεριλάβει τον δημόσιο τομέα και το εξωτερικό.

Στο διάγραμμα αυτό επεκτείνεται η κυκλική ροή που συνδέει τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις έτσι ώστε να περιλαμβάνεται και ο δημόσιος τομέας και οι χώρες του εξωτερικού. Οι επιχειρήσεις πραγματοποιούν πληρωμές Y προς τα νοικοκυριά για τη χρήση των συντελεστών παραγωγής. Το διαθέσιμο εισόδημα $Y + B - T_d$ περιλαμβάνει επίσης τις μεταβιβαστικές πληρωμές B μείον τους άμεσους φόρους T_d . Το διαθέσιμο εισόδημα καταλήγει σε αποταμίευση S ή κατανάλωση C . Η δαπάνη αυτή αυξάνεται λόγω των χρηματικών εισροών της δημόσιας δαπάνης G για αγαθά και υπηρεσίες, καθώς και λόγω της επενδυτικής δαπάνης I και των εξαγωγών X , αλλά μειώνεται από την πρόσθετη διαρροή Z για εισαγωγές. Από το $C + I + G + NX$ ή ΑΕΠ σε τιμές αγοράς πρέπει να αφαιρέσουμε τη διαρροή των έμμεσων φόρων T_e για να καταλήξουμε στο ΑΕΠ σε τιμές συντελεστών παραγωγής Y το οποίο πληρώνουν οι επιχειρήσεις στα νοικοκυριά.

Στον πάνω δακτύλιο του σχήματος, η κατανάλωση C σε τιμές αγοράς συμπληρώνεται τώρα από εισροές της επενδυτικής δαπάνης I , των καθαρών εξαγωγών NX και της δημόσιας δαπάνης G . Από αυτό το ΑΕΠ σε τιμές αγοράς αφαιρούμε τους έμμεσους φόρους T_e , για να βρούμε το ΑΕΠ σε τιμές συντελεστών παραγωγής.

Εφόσον οι συνολικές διαρροές είναι πάντα ίσες με τις συνολικές εισροές, προκύπτει:

$$S + NT + Z \equiv I + G + X,$$

όπου οι καθαροί φόροι NT είναι οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι μείον τις μεταβιβαστικές πληρωμές. Η επένδυση, οι δημόσιες δαπάνες και οι εξαγωγές αποτελούν εισροές στο οικονομικό κύκλωμα που δεν προέρχονται από τα νοικοκυριά. Αντιστρόφως, μέρος της δαπάνης των νοικοκυριών διαρρέει από το κύκλωμα, άμεσα ή έμμεσα, μέσω της αποταμίευσης, των φόρων (αφού αφαιρεθούν οι επιδοτήσεις) και των εισαγωγών. Μόνο η υπόλοιπη δαπάνη επιστρέφει στις εγχώριες επιχειρήσεις και ξανά μέσω αυτών μετα-

τρέπεται σε εισόδημα των νοικοκυριών. Αν δεν υπάρχει δημόσιος τομέας ή εξωτερικός τομέας, η παραπάνω εξίσωση γίνεται πάλι $S \equiv I$, όπως είδαμε νωρίτερα. Γενικεύοντας,

$$(S - I) + (NT - G) \equiv (X - Z).$$

Οι εξαγωγές μείον τις εισαγωγές μετράνε το καθαρό εξωτερικό πλεόνασμα της χώρας που επιτυγχάνεται όταν η χώρα εξαγει περισσότερα από όσα εισάγει. Αυτό το εξωτερικό πλεόνασμα επιτρέπει στο εσωτερικό την ύπαρξη ενός συνδυασμού πλεονάσματος στον ιδιωτικό τομέα (αποταμιεύσεις μείον κατανάλωση) ή στον δημόσιο τομέα (καθαροί φόροι μείον δημόσιες δαπάνες).

Τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και η κυβέρνηση μπορεί να αγοράζουν εισαγόμενα αγαθά Z που δεν αποτελούν μέρος του εγχώριου προϊόντος και άρα δεν αυξάνουν τα εισοδήματα των εγχώριων συντελεστών παραγωγής. Τα αγαθά αυτά δεν περιλαμβάνονται στον υπολογισμό του ΑΕΠ με βάση το προϊόν, δηλαδή στην *προστιθέμενη αξία* των εγχώριων παραγωγών. Ωστόσο, οι εισαγωγές εμφανίζονται στην τελική δαπάνη. Το πρόβλημα αυτό λύνεται με δύο τρόπους.

Οι **εξαγωγές** (X) είναι αγαθά που παράγονται στο εσωτερικό αλλά πωλούνται στο εξωτερικό της χώρας.

Οι **εισαγωγές** (Z) είναι αγαθά που παράγονται στο εξωτερικό αλλά αγοράζονται με σκοπό να χρησιμοποιηθούν από την εγχώρια οικονομία.

Μπορούμε να αφαιρέσουμε το στοιχείο των εισαγωγών ξεχωριστά από τα C , I , G και X και να μετρήσουμε μόνο την τελική δαπάνη για το εγχώριο παραγόμενο μέρος της κατανάλωσης, της επένδυσης, της δημόσιας δαπάνης και των εξαγωγών. Είναι όμως ευκολότερο να συνεχίσουμε να υπολογίζουμε τη συνολική τελική δαπάνη για C , I , G και **εξαγωγές** (X) και κατόπιν να αφαιρέσουμε από το σύνολο αυτό τη συνολική δαπάνη για **εισαγωγές** (Z). Έτσι θα προκύψει το ίδιο ακριβώς αποτέλεσμα.

Στην προηγούμενη ενότητα είδαμε πως σύμφωνα με τους ορισμούς μας οι τρεις τρόποι μέτρησης της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, δηλαδή τα συνολικά εισοδήματα, η συνολική δαπάνη και η αξία του συνολικού προϊόντος, πρέπει να συμπίπτουν. Στη συνέχεια εξηγήουμε πώς λειτουργεί αυτή η λογική μετά την προσθήκη του δημόσιου και του εξωτερικού τομέα. Το πλήρες σύστημα των εθνικών λογαριασμών παρουσιάζεται περιληπτικά στο Σχήμα 15.3.

Αρχίζουμε στα αριστερά με το ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ή το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα, που είναι το ίδιο) σε τιμές αγοράς. Η δεύτερη στήλη είναι ο υπολογισμός του ΑΕΘΠ σε όρους δαπάνης και περιλαμβάνει τη δαπάνη των νοικοκυριών για καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες, τη δαπάνη των επιχειρήσεων για επενδύσεις καθώς και τη δημόσια δαπάνη για αγορά αγαθών και υπηρεσιών (που θα μπορούσαμε επίσης να τη διακρίνουμε σε καταναλωτική και επενδυτική δαπάνη), τις καθαρές εξαγωγές (εξαγωγές μείον εισαγωγές) και τέλος τα καθαρά εισοδήματα από το εξωτερικό.

Αυτό το τελευταίο στοιχείο συχνά αναφέρεται ως *καθαρό εισόδημα από διεθνή πε-*

ΑΕΘΠ ή Εθνικό Εισόδημα σε τιμές αγοράς	Καθαρό εισόδημα από το εξωτερικό	Καθαρό εισόδημα από το εξωτερικό	Αποσβέσεις		
	G	ΑΕΠ σε τιμές αγοράς	Καθαρό εθνικό προϊόν σε τιμές αγοράς	Έμμεσοι φόροι	Εισόδημα από ενοίκια
	I			Εθνικό εισόδημα σε τιμές συντελεστών παραγωγής	Κέρδη
	NX				Εισόδημα από αυτοαπασχόληση
C				Μισθοί και ημερομίσθια	
	ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΠΛΑΝΩ ΣΤΟ ΑΕΘΠ	ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΕΠ	ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΕΣΟΔΑ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Σχήμα 15.3 Μια σύνοψη των εθνικών λογαριασμών

ριουσιακά στοιχεία, αφού κατά το μεγαλύτερο μέρος του προέρχεται από τις αποδόσεις περιουσιακών στοιχείων που διατηρούν οι κάτοικοι της χώρας στο εξωτερικό (μείον τις αποδόσεις που πληρώνονται από τη χώρα προς αλλοδαπούς που έχουν στην κατοχή τους εγχώρια περιουσιακά στοιχεία). Στις διεθνείς μεταβιβαστικές πληρωμές περιλαμβάνονται επίσης εκροές που αφορούν την παροχή διεθνούς βοήθειας όπως όταν ένας τυφώνας έπληξε την Αϊτή, καθώς και εισροές όπως τα εμβάσματα κατοίκων του ΗΒ που εργάζονται προσωρινά στο εξωτερικό.

Η τρίτη στήλη μάς μεταφέρει από το ΑΕΘΠ στο ΑΕΠ, δηλαδή το ακαθάριστο προϊόν της περιόδου. Καθώς οι καθαρές διεθνείς μεταβιβαστικές πληρωμές ανήκουν στα εισοδήματα των κατοίκων αλλά δεν περιλαμβάνονται στην εγχώρια παραγωγή, στο Σχήμα 15.3 τις αφαιρούμε από το ΑΕΘΠ για να βρούμε το ΑΕΠ.

Η τέταρτη στήλη δείχνει τη διαφορά μεταξύ ακαθάριστου και καθαρού προϊόντος. Καθαρό σημαίνει μετά την αφαίρεση της απόσβεσης του φυσικού κεφαλαίου, καθώς τα κτίρια και τα μηχανήματα φθείρονται και αχρηστεύονται. Οι στατιστικοί κάνουν κάποιες φορές ηρωικές υποθέσεις σχετικά με το μέγεθος της απόσβεσης. Μέχρι στιγμής, οι εθνικοί λογαριασμοί παραβλέπουν την απομείωση του περιβαλλοντικού κεφαλαίου. Κάποια μέρα, αν η υπερθέρμανση του πλανήτη συνεχιστεί, θα είναι απαραίτητο να γίνουν ξεκάθαρες εκτιμήσεις για την απόσβεση του περιβαλλοντικού μας κεφαλαίου.